

עין משפט
גזר מצוה

בו אמר מ"פ מהל' ק"ש
הל' ה' עוש"ע א"ח ס"י
פה סעיף ב':

בו ב מ"י פ"ו מהל'
מחלות הלכה יג סמג
עשין לו טור ח"מ ס"י
רפכ':

מוסף רש"י

לדעת כי אני ה' מקדשכם. רש"י דקרא אף את שבתותי תשמרו, ומאי לדעת, ר"זה אני שמודיעם מה מתנה חשונה אני מבקש ליתן להם (ב"צה טו.), צריך להודיע לאמרו. לעשות לו אותו וסומן, שאם יאלכלו וקדם שודיע לאמו מלאה את האות ותשאלנו מי עשה כך כך והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת, ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אלהים ומכרה חוכה ורעות צ"שאל (שם.) אינו צריך להודיע. למר שלא יאז זה יושב וזהיה מהיכן כל עליו דבר זה (שם.) ומשה לא ידע. אלמנן נתן לו הקב"ה קרן עור מינס ולא הודיע (שם.) דעבידא לאגלווי. כגון קרן נמר פניס דמשה, והודיעוהו הדיאן לא צריך הנותן להודיעו (שם.) ששיבתה קרובה. מתישבה מקרוב לפניך לא תמלאה סתמה עדיון (בראשית י"ב.)

מוסף תוספות

א. תמוס' ה"לש' כמנז: ה' שלום. ב. ודאי מתרגמינן גמי דעבר' ליה שלים דלחכי. תוס' ה"לש'. ג. [ד]בהפיתחה ה"י אברהם בן צ"ט שנה שהרי היתה ההפירה שנה אחת קודם שנוולד יצחק צא מהם ששה וצשרים שנה למפרע של שלוח נמצא שכן ע"ג שנה היה במלחמת המלכים. תוס' גרסות ז':

רב נסים גאון

רב חסדא הוה נקט מתנאא דתורא מידאי. רב חסדא כהן הוה ותמצא במסכת ברכות בפרק כיצד מברכין (דף טו.) אמר ר' יצחק עיר אחת היתה בארץ ישראל וגופאא שמה והיו בה שמונים וזוגים אחים כהנים [נשואים] לשמונים וזוגות אחיות כהנות, וברקון רבון מסורא ועד נהרדעה ולא אשכחו אלא תרתי בנתיב דרב חסדא כ"י, ואע"ג דאינוי כהנאא אינהו לא כהני.

י:

שאני בית הכסא דנפיש וזהמא. תימה בסקוף פ"ק דנדריס (דף יז.) גרס צעי רבינא הזמניו לבית הכסא והזמניו לבית המרחץ מהו אלמא במרחץ גמי מיצעי ליה יש שמוחקין אותו שם מן הספרים משום דך דהכל ומיהו יש מאי לאו כי היכי דלא איפשטא ליה מביה הכסא ה"נ לא איפשטא ליה מביה המרחץ ומשני שאני בית הכסא דנפיש וזהמיה להכי לא איפשטא ליה אכל מרחץ צמר דצעיף דדר פשטא א"נ הזמניו לבית המרחץ אינו מדברי רבינא אלא הש"ס הוא דמסיק שאינו רוצה לחלק וכן יש צנמה מקומות: **דמתרגמינן אלהא מהימנא.** תימה^א דשלוס נמי מתרגמינן דעבד ליה שלום וי"ל דהמס^ב קראו שלום על שם שהוא עושה שלום דאי לא קראו שלום אלא צעי למימר ה' שלום ה' העושה לו שלום א"כ ה"ל למימר ה' שלום:

הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו. ודוקא צמתנה שנותן לו ע"י אהבה שאין המקבל מתבייש אצל הנותן נדקה שהמקבל מתבייש מתן צמתר יכפה אף (משלי כא): **יחבה ניהליה.** דמותרת לזריס כפירוס הקונטרס והכי מוכח בפרק הזרוע (מולין קלג.) והא דאמר צפ"צ דכמוצות (דף כה.) חזקה לכהונה חילוק מתנות כגון שמעיד לו דבתורת כהונה יכהנ ניהליה:

ה"ג נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. ואע"ג דנלאו הכי נגזר דכתיב (בראשית טו.) ועבדום וענו אותם שמה לא היה נגזר עליהם עיניו כ"כ אלא ע"י זה שהרי ארבע מאות שנה התחילו^א קודם שנוולד יתחק ל' שנים: וישל^ב סדום נ"ב שנה. כמו שמוזכר בקנוי^ג שהיא אצרהס בן מ"ח שנה כשנניית סדום ושלומה כ"ו שנים משמע שהיה אצרהס בן ע"ג כשהרג את המלכים^ד וצקדר עולם את המלכים דקאמר התם אצרהס אצינו כשנדבר עמו בין הצתרים בן ע' שנה היה שנאמר ויהי מקץ שלשים שנה וגו' וחזר לחנן ושהה שס ה' שנים שנאמר ואצרס בן חמש שנים ושצעים שנה צלאמו מחנן וגו' ואותה שנה שיאף מחנן שנת רעצ היתה ירד למלכים ושהה שס ג' חדשים כל וישצ לו צאלוני ממרא היא שנה שצבש את המלכים ולפ"ו לא היתה שלומה אלא כ"ד זרריך לומר שהיתה בשלוש ד' שנים כתמלה^ה:

עונותיה מועטין שנאמר^ה הנהג נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער מאי קרובה אילימא אלא מתוך ששיבתה קרובה עונותיה מוצערין א"ר^ו אבין מאי קרא דכתיב^ז אמלטה נא שמה ג'א בגימטריא ג' וחד היוי ושל סדום ג' וב' ושלומה כ"י

מקדם ומשם נפולו למקומות אחרים כשנתפלגו וצנו להם עיירות ומשנתפלגו עד שחרצה שהרי ימי פלג נתפלגו הארצות כדתינא צקדר עולם אמר רבי יוסי נציא גדול היה עצר שקרא צנו פלג כי צימיו נפלגה הארץ [שס י] ואם תאמר כתחלת ימיו והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ואם תאמר צאמנע ימיו לא כל הצתוב לסתום אלא לפרש נתן לך סימן ולא תדע צאיו משנותיו אלא צסוף ימיו לא וחשוב שנותיו של פלג אחרת ילדה ואצרהס בן מאת שנה וגו' ושלומה^ח לאצרהס וכשחרצ סדום שנת ג'ט לאצרהס שהרי צו ציוס נמצשרה שרה ולשנה אחרת ילדה ואצרהס בן מאת שנה וגו' (סס כא): ושלומה^ח האמורה צה גאון צצעת לחס ושלות השקט היה לה וגו' (יחזקאל טז) וכתיב נמיצ לא ידעו עייט לא הדריכוהו וגו' (איוב כח):

יציאות השבת פרק ראשון שבת

שאני צית הכסא דמאים. ושם מגונה עליו מש"ה מספקא לן בהזמנתו: ויקרא לו. גדעון להקצ"ה ה' שלום: **הימנוסא.** להזכיר אמונה בצית הכסא: **לריך להודיעו.** מתן פלוני אתן לך וזהו דרך כבוד דשמא יתבייש לקבלה ומתוך כך מתרלין צדצרים ואינו צוש

צדצר וכן אם נתנה צציתו שלא מידיעמו צריך להודיעו שמידו צאה לו שמתוך כך יהא אוהבו: **לדעס די אני ה' וגו'.** להודיעם אני צא שאני רוצה לקדשם: **שייף ליה משחא.** ישפשפנו צשמן צין עיניו דצר הנראה שמשאלנו אמו מי עשה כן ויאמר לה התינוק פלוני עשה וגם פת נתן לי: ומלי ליה כוחלא. נותן כחול סציב עינו וכן לשונו בתלמוד: **לנשפיס.** שמתשדנו כשספו: **לאגלווי** מי נתנו לו: **מסן סכרה כו'.** והוא הודיעם [ע"י משה] צצל פה מה סכרה: **רב חסדא.** כהן הוה^א כדלמרינן (גריכות פ"ו דף מד.) גבי עיר אחת היטה צא"י וצה שמונים וזוגות אחיס כהנים הנשואים שמונים וזוגות אחיות כהנות וצדקו מסורא עד נהרדעא ולא אשכחו אלא תרתי צנמיה דרב חסדא דהוו נסיצי לרמי צר חמא ולמר עוקצא צר חמא: **הוס נקיש פריי מסנאס דסורא.** זוג של זרוע לחמים וקייבה שנתנו לו ורשאי להאכילן לישראל.

ואע"ג דרב חסדא צח"ל הוה לא ילפינן מהכל דמתנות נוהגות בזמן הזה דהאידנא נהוג עלמא כתמלא סבי (גריכות דף כג.) כרצי יאשיה צכלאים וכרצי יהודה^ה צצצילת צעלי קריין לת"ס וכרצי אלעאי צראשית

הגז שהיה אומר אינו נוהא אלא צארץ וכן מתנות צימי רצ חסדא אכתי לא נהוג כ' אלעאי וצימי ר"נ צר יתחקי נהוג כוומיה צראשית הגז ולא צמתנות והשתא קא חזינא דנהוג אף צמתנות וכי היכי^ה דלחזו צמנהג צראשית הגז צימי ר"נ ולא מצינא צה ונהגנא כולא כוומיה השתא דנהוג אף צמתנות לא משנינן מנהגא: **חדסא.** חדשה שלא שמעמיה: **מינאס אלנישייהו יקוירא.** מעיל דמיו יקריס למי שרגיל ללוצשו. כלומר לפי שאתה תלמידו של רצ ורגיל צשמועומיו אתה מחזר אחריהם: **משקל צ' סלעים.** לאו דוקא נקט. בתלמידי רבינו יתחק הלוי מלאכי כמות פסיס סציב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתונות: **שיציעסה קרוצה.** שנתייצצו צה מקרוב כלומר עיר חדשה: **דמקוצא.** לנוס שס: **וועטא.** ולא צריכינן אתם להקפיד על קיומה: **הא קא חוו לה.** למה ליה למימר להו: **שיציעסה קרוצה.** שנה אחת קדמה לה סדום צמפרש של סדום חמשים ושתים דע"כ צווי מגדל צארץ שנער היו ולא היה ישוב צעולם אלא צאומה צקעה דכתיבי (בראשית יא) ויהי כל הארץ שפה אחת וגו' ויהי צנסקס

סדום אינו אלא חמשים ושתים שנה אחר כך שרקא צנו פלג כי צימיו נפלגה הארץ [שס י] ואם תאמר כתחלת ימיו והלא יקטן אחיו קטן ממנו והוליד משפחות ונתפלגו ואם תאמר צאמנע ימיו לא כל הצתוב לסתום אלא לפרש נתן לך סימן ולא תדע צאיו משנותיו אלא צסוף ימיו לא וחשוב שנותיו של פלג אחרת ילדה ואצרהס בן מאת שנה וגו' ושלומה^ח לאצרהס וכשחרצ סדום שנת ג'ט לאצרהס שהרי צו ציוס נמצשרה שרה ולשנה אחרת ילדה ואצרהס בן מאת שנה וגו' (סס כא): ושלומה^ח האמורה צה גאון צצעת לחס ושלות השקט היה לה וגו' (יחזקאל טז) וכתיב נמיצ נמיצ לא ידעו עייט לא הדריכוהו וגו' (איוב כח):

עשרים

מסורת הש"ס

(א) ציה טו., (ב) [שס ע"ש], (ג) ג"ז שס., (ד) [צ"ל צרינן], (ה) מגילה טו.; (ו) ס"א א"ר יתחק ישיבתה של צוטר י"א שנה, (ז) ע"י רש"י מולין מד: ד"ה רצ חסדא ומה שרשמי שס, (ח) [צ"ל וכר"י בן צמיה, מלור דנש], (ט) [גריכות כג.], (י) גירסת רש"ל משגול יתחק והשאר נמתק [וע"י בשל"ה דף קסא. צנמא שמורה ד"ה צוין שומר וס' ציבור ופה צדצני מוס' הללן וצי' מהרש"א,

תורה אור השלם

1 וכן שם גדעון מנחה לוי ויקרא לו י' שלום עד ידום יהוה עודנו בעקרת אבי שופטים ו כו ד' וצדעת ב' י' אלהיו והא תאללים קאל תצאנן שמר הברית וחסדו לאהבינו ולשפרי מצותיו לאלף דברים ו כ ט 3 ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אף את שבתותי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיך לדעת כי אני י' שנאמרם קאל תצאנן שמר שבות לא י' 4 ויהי ברדת משה מדר סיני ושיני לחת העדת ביד משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו: שמות לו כט

5 ונהג נא העיר הזאת קריבה לעוס שקמה והוא מצער אמלקחא נא שקמה הלא מצער הוא ותחי נפשיה בראשית ט כ

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוס נקיש וכו' וכי היכי דאחזוק צמנאס צראשית הגז:

רבינו חננאל

אמר רב המנונא אסור ליתן שלום לחבירו בבית הכסא שהשם גופיה איקרי שלום, שנאמר ויקרא לו ה' שלום, אבל לומר נאמן בבית הכסא מחזר שאינו שם שנאמר האל הנאמן ומתרגמינן אלהא מהימנא. אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם. והני מילי במילתא דלא עבידא לאיתגלווי, אבל במילתא שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. אמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו אחד משאר בניו, שהרי בשביל ב' סלעים מילת שהוסיף יעקב אבינו ליוסף נתקנא בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. אמר רב לעולם יחזר אדם וישב בעיר ששיבתה קרובה [נשמתוך ששיבתה קרובה] עונותיה מועטין. א"ר חנן מאי קרא, שנאמר הלא מצער היא ותחי נפשי. כלומר מצער עתה בקרוב תתישבה. א"ר יצחק ישיבת צוער ג"א שנה היתה שנאמר אמלטה נא שמה נא בגימטריא הכי הוו. ישיבתה של סדום ג"ב שנה הוה שהיתה מוקדמת לצוער שנה ושלומה כ"ו דכתיב